

Dejv Egers

KRUG

Preveli
Jelena Maksimović i Nebojša Marić

■ Laguna ■

Naslov originala

Dave Eggers

THE CIRCLE

Copyright © 2013, Dave Eggers

All rights reserved

Translation copyright © za srpsko izdanje 2020, LAGUNA

„Ništa više nije moglo stati na put onome što je dolazilo.
Ni beskraj neće biti dovoljan da primi tu količinu sreće.“

Džon Stajnbek, *Istočno od raja*

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Bože, pomisli Mej. Ovo je raj.

Kampus je bio ogroman i nepravilnog oblika, sav u bojama Pacifika, a ipak se i o najsitnijem detalju brižljivo vodilo računa, oblikovale su ga najveštije ruke. Na zemljištu na kome je nekad bilo brodogradilište, zatim drajv-in bioskop, onda buvlja pijaca – i sve je to propalo – sada su izranjali blaga zelena uzvišenja i fontana koju je projektovao Kalatrava. I deo za piknik, sa stolovima poređanim u koncentričnim krugovima. I tereni za tenis, sa šljakom i travnati. I teren za odbojku, gde su sitna deca iz vrtića kompanije trčala, cičala i jurcala tamo-amoo. Usred svega toga nalazile su se i kancelarije, 162 hektara nerđajućeg čelika i stakla koji su činili sedište najuticajnije kompanije na svetu. Nebo iznad bilo je plavo, bez ijednog oblačka.

Mej je prolazila kraj svega toga, idući od parkinga prema glavnoj zgradi i nastojeći da izgleda kao da tu pripada. Staza je vijugala između stabala limuna i pomorandže, a ponegde su jednolične crvene kocke kaldrme bile zamenjene pločicama sa sugestivnim inspirativnim porukama. Na jednoj je pisalo „Sanjaj“, reč je bila urezana laserom u crveni kamen. „Sudeluj“, stajalo je na drugoj. Bilo ih je na desetine: „Pronađi zajednicu.“ „Izumi.“ „Izmisli.“ Malo je falilo da stane na ruku mladića u sivom kombinezonu koji je upravo ubacivao novu pločicu na kojoj je pisalo „Diši“.

Bio je ponedeljak, jun mesec, sijalo je sunce, a Mej se zaustavila ispred glavnih vrata, taman ispod logoa urezanog na staklu.

Iako kompanija nije postojala ni punih šest godina, njeno ime i logo – krug oko isprepletene mreže, s malim „u“ u centru – bili su među najpoznatijima na svetu. Ovde, u glavnom kampusu, radilo je deset hiljada zaposlenih, ali *Krug* je imao kancelarije širom sveta i svake nedelje je zapošljavao stotine talentovanih, mladih ljudi. Četiri godine zaredom kompanija je pobeđivala u izboru za firmu koja nudi najbolje uslove za rad.

Mej ne bi ni pomislila da može da radi na takvom mestu da nije bilo Eni. Eni je bila dve godine starija i bile su cimerke tokom tri semestra na koledžu, u ružnoj zgradi koju je samo njihova posebna veza činila snošljivom za stanovanje. Bile su prijateljice, sestre, rođake koje su želele da potiču od iste majke i da se nikada ne razdvajaju. Tokom prvog meseca njihovog zajedničkog života, u vreme završnih ispita, Mej je jedne večeri slomila vilicu, pošto se onesvestila izmučena gripom i izgladnelošću. Iako joj je Eni rekla da ostane u krevetu, Mej je otišla u obližnju prodavnicu po kafu, a onda se osvestila na pločniku ispod drveta. Eni ju je odvela u bolnicu i čekala da joj nameste vilicu, i potom ostala s njom. Spavala je pored nje u drvenoj stolici celu noć, a posle ju je kod kuće danima hranila na slamku. Tako žestoku posvećenost i umešnost Mej nikad nije videla kod nekoga svojih godina, zbog čega je kasnije postala lojalna kako nikada nije ni pomislila da može biti.

Dok je Mej i dalje bila na Karltonu, lutajući između oblasti koje su je zanimale, od istorije umetnosti, do marketinga i psihologije – na kraju je diplomirala psihologiju, bez namere da se time bavi – Eni je diplomirala, odbranila master iz poslovnih studija na Stanfordu i krenula da dobija poslovne ponude sa svih strana, naročito od *Kruga*, gde se zaposlila nekoliko dana nakon svršetka studija. Sada je imala pompeznu titulu – direktorka za osiguranu budućnost, šalila se Eni – i nagovarala je Mej da se prijavi za posao. Mej je to uradila, i mada ju je Eni ubeđivala da nije povlačila nikakve veze, bila je sigurna da se to desilo i

osećala je da joj neizmerno duguje. Milion ljudi, milijardu ljudi, želelo je da bude tu gde je Mej sada, dok ulazi u ovaj atrijum visine devet metara, kroz koji je prodirala svetlost Kalifornije, prvog dana rada za najvažniju kompaniju na svetu.

Gurnula je teška vrata. Ulazni hol bio je dugačak kao šetalište, visok kao katedrala. Iznad su bile kancelarije, četiri sprata sa svake strane, svi zidovi u staklu. Pomalo ošamućena, pogledala je dole i na besprekorno uglačanom podu videla odraz vlastitog, zabrinutog lica. Izvila je usne u osmeh, osetivši nečije prisustvo iza sebe.

„Ti mora da si Mej.“

Okrenula se i ugledala prelepu mladu glavu, koja je lebdela iznad tamnocrvenog šala i bele svilene bluze.

„Ja sam Renata“, rekla je.

„Zdravo, Renata, tražim...“

„Eni. Znam. Brzo će stići.“ Zvuk, digitalni šum, dolazio je iz Renatinog uveta. „Ona je, u stvari...“ Renata je gledala Mej, ali videla je nešto potpuno drugo. Retinalni interfejs, Mej je pretpostavila da je to. Još jedan ovdašnji pronalazak.

„Ona je na Starom zapadu“, rekla je Renata i ponovo se posvetila Mej, „ali biće ovde uskoro.“

Mej se nasmejala. „Nadam se da ima dovoljno dvopeka i izdržljivog konja.“

Renata se suzdržano osmehnula. Mej je bila upoznata s običajem kompanije da svaki deo kampusa nazove po nekom istorijskom periodu. Bio je to način da se taj ogroman prostor učini manje bezličnim, da manje liči na korporaciju. To je zvučalo mnogo bolje nego zgrada 3B istok, u kojoj je Mej prethodno radila. Njen poslednji dan u komunalnom preduzeću u rodnom gradu bio je pre tri nedelje – bili su zapanjeni kada je dala otkaz – a njoj je već delovalo nemoguće da je tamo protračila toliko dragocenog vremena. Hvala bogu da sam se rešila tog gulaga i svega u vezi s njim, mislila je.

Renata je i dalje dobijala nekakve signale iz slušalice. „Čekaj!“, rekla je, „kaže da je i dalje zauzeta tamo.“ Renata joj je uputila širok osmeh. „Zašto te ja ne bih odvela do tvog stola? Rekla je da će za sat vremena doći tamo.“

Mej je prosto zatreperila kad je čula reči *tvoj sto*, i odmah pomislila na svog oca. On je bio baš ponosan. Baš ponosan, rekao je u poruci na njenoj sekretarici; mora da je ostavio poruku u četiri ujutru. Preslušala ju je kad se probudila. *Baš mnogo ponosan*, rekao je zagrcnuvši se. Mej je završila koledž pre dve godine, i sad je bila tu, imala je unosan posao u *Krugu*, sa zdravstvenim osiguranjem i stanom u centru grada, nije više bila teret svojim roditeljima, koji su imali druge brige.

Pratila je Renatu ka izlazu iz atrijuma. Na travnjaku, prošaranom svetlošću, dvoje mladih ljudi sedelo je na veštačkom brdu, držeći nekakav proziran tablet, zaneti pričom.

„Bićeš u Renesansi, ovde“, rekla je Renata i pokazala prstom preko travnjaka ka zgradi od stakla i potamnelog bakra. „Ovde su smešteni ljudi koji rade u Odeljenju korisničkog iskustva. Da li si ranije bila ovde?“

Mej je klimnula glavom. „Jesam. Nekoliko puta, ali ne u ovoj zgradi.“

„Znači videla si bazen, sportske terene.“ Renata mahnu rukom u pravcu plavog četvorougona i uglaste zgrade tere-tane, koja se izdizala iza nje. „Tamo su joga studio, *crossfit*, pilates, masaže, sobni bicikli. Iza su tereni za boćanje i novi teren za teterbol s loptom vezanom za šipku. Kafeterija je malo dalje...“ Renata je pokazala prstom ka bujnom travnjaku koji se pružao ka njima, na kome se nekoliko mladih ljudi, obučениh za posao, opružilo kao da se sunča. „I evo nas.“

Stajale su ispred Renesanse, još jedne zgrade s atrijumom visokim dvanaest metara, s Kalderovim mobilom koji se sporo okretao iznad njih.

„O, volim Kaldera“, reče Mej.

Renata se nasmeja. „Znam da voliš.“ Obe su pogledale gore. „Ovaj je visio u francuskom parlamentu. Ili na nekom takvom mestu.“

Vetar koji ih je dopratio dovde okrenuo je mobil tako da je ruka pokazivala prema Mej, kao da je njoj lično želela dobrodošlicu. Renata je uze za ruku. „Jesi li spremna? Idemo gore.“

Ušle su u stakleni lift obojen bledonarandžastom bojom. Svetla su zatreptala i Mej je videla svoje ime ispisano na zidu, pored slike iz gimnazijskog godišnjaka. DOBRO DOŠLA, MEJ HOLLAND. Zvuk nalik glasnom uzdahu ote joj se iz grla. Godinama nije videla tu fotografiju, i bila je srećna što nije. Ovo mora da je Enino maslo, da joj je tako poturi. Na njoj je zaista bila Mej – njena široka usta, tanke usne, maslinasta koža, crna kosa, ali na toj fotografiji, više nego u stvarnosti, visoke jagodice činile su da izgleda strože, a njene smeđe oči bez osmeha, onako sitne i hladne, kao spremne da planu. Od trenutka kada je fotografija snimljena – imala je tada osamnaest godina, bila je gnevna i nesigurna – Mej je dobila na preko potrebnoj težini, crte lica su joj se ublažile i pojavile su se obline koje su joj donele pažnju muškaraca najrazličitijih uzrasta i poriva. Nakon gimnazije se trudila da bude otvorenija, da lakše prihvata stvari, i sada se zbunila videvši to svedočanstvo prošlog vremena, kada je od sveta očekivala najgore. Baš kad je pomislila da više ne može da izdrži, fotografija je nestala.

„Da, ovde senzori sve registruju“, reče Renata. „Lift čita tvoju identifikacionu karticu i onda te pozdravi. Eni nam je dala tu fotografiju. Mora da ste baš bliske kad ima tvoju sliku iz gimnazije. U svakom slučaju, nadam se da ti ne smeta. To uglavnom radimo za posetioce. Najčešće se oduševе.“

Dok se lift peo, aktivnosti koje su se održavale tog dana pojavljivale su se na svakom zidu, slike i tekst prelazili su s jedne površine na drugu. Svaku najavu pratili su video, fotografije, animacija, muzika. Najavljeni su prikazivanje filma *Kojaniskaci*

za podne, demonstracija samomasaže u jedan i jačanje mišića u tri. Kongresmen za koga Mej nikada nije čula, prosed ali mlad, imao je sastanak s građanima u pola sedam. Na vratima lifta bio je emitovan snimak jednog njegovog govora, stajao je na pozornici, zastave su se vijorile iza njega, rukavi košulje su mu bili podvrnuti, a šake snažno stegnute u pesnice.

Vrata su se otvorila, podelivši kongresmena na dva dela.

„Stigle smo“, reče Renata, stupivši na usku pasarelu od čelične rešetke. Mej pogleda dole i oseti kako joj se stomak skvrčio. Mogla je da vidi skroz do prizemlja, četiri sprata ispod.

Mej pokuša neozbiljno: „Pretpostavljam da ovde ne penjete nikoga ko pati od vrtoglavice.“

Renata stade i okrenu se ka Mej, zabrinutog lica. „Naravno da ne. Ali u tvom profilu ne stoji...“

„Ne, ne“, reče Mej. „Ja sam dobro.“

„Ozbiljno. Možemo da te premestimo niže, ako...“

„Ne, ne. Stvarno. Ovo je savršeno. Izvini. Šalila sam se.“

Renata je bila vidno uznemirena. „Dobro. Samo mi reci ako nešto nije u redu.“

„Hoću.“

„Sigurno? Pošto Eni želi da sve bude u redu.“

„Hoću, naravno. Obećavam“, reče Mej i nasmeja se Renati, koja je, umirena, krenula dalje.

Pasarela je vodila do glavnog sprata, koji je bio širok, s prozorima posvuda. Presecao ga je dugačak hodnik. Svi zidovi kancelarija bili su od stakla od poda do plafona, njihovi korisnici bili su vidljivi. Svako od njih je brižljivo ukrasio svoje mesto, ali s ukusom – jedna kancelarija bila je puna opreme za jedrenje, najveći deo toga delovao je kao da visi u vazduhu, okačen na istaknute grede, druga je bila ukrašena bonsai drvećem. Prošle su pored male kuhinje u kojoj su ormani i police bili od stakla, pribor za jelo bio je magnetom zakačen za frižider, formirajući pravilnu mrežu. Sve je bilo osvetljeno ogromnim lusterom od

ručno duvanog stakla, na kom su bile upaljene šarene sijalice, kraci su mu bili narandžasti, bledoružičasti i jarkoružičasti.

„E pa, evo nas.“

Zaustavile su se ispred kockice, sive i male, ograđene materijalom koji je podsećao na sintetiku. Mej je osetila knedlu u grlu. Bila je to gotovo ista kocka kao ona u kojoj je radila poslednjih osamnaest meseci. Ovo je prva stvar koju je u *Krugu* videla a da nije osavremenjena, da ima neke veze s prošlošću. Materijal kojim su zidovi kocke bili obloženi – nije mogla da veruje, to nije bilo moguće – bila je juta.

Mej je bila svesna da je Renata posmatra, i osetila je da će se videti kako ju je ovo užasnulo. *Smej se*, pomisli, *smej se*.

„Je l' ti se sviđa?“, upita Renata, streljajući je pogledom.

Mej se prisilila da pokaže nekakav trag zadovoljstva. „Sjajno. Izgleda super.“

Nije to bilo ono što je očekivala.

„Dobro onda. Ostavljam te da se upoznaš s radnim mestom, a Deniz i Džosaja će doći uskoro da ti objasne sve i postave stvari na mesto.“

Mej se ponovo naterala da se osmehne, a Renata se okrenula i otišla. Mej sede za sto i primeti da je naslon stolice napola slomljen, i da ona ne može da se pomeri, da su točkići očigledno zaglavljani, svi do jednog. Kompjuter je bio na stolu, ali u pitanju je bio prastari model, kakav nije videla nigde drugde u zgradi. Bila je zbunjena. Osetila je kako tone u isti onaj ambis u kome je provela poslednjih nekoliko godina.

Da li iko stvarno i dalje radi u komunalnim preduzećima? Kako je Mej završila na tom poslu? Kako je to podnosila? Kad bi je ljudi pitali gde radi, bila je sklonija da slaže i kaže da je nezaposlena. Da li bi situacija bila imalo bolja da nije bio u pitanju njen rodni grad?

Skoro šest godina je prezirala svoj rodni grad, proklinjući roditelje što su se tamo preselili i izložili je toj sredini, njenim ograničenjima i nedostatku svega – zabave, restorana, prosvede- nih ljudi – i tek je odnedavno počela da se priseća Longfilda s nekakvom nežnošću. To je mali grad između Frezna i Tran- kvilitija, ima sopstvenu upravu a ime mu je dao neki farmer koji se zatekao na tom polju 1866. Sto pedeset godina kasnije broj stanovnika je dosegao skoro dve hiljade, od kojih je većina radila u Freznu, udaljenom odatle oko dvadeset pet kilometara. Longfild je bio jeftino mesto za život, roditelji njenih prijatelja bili su učitelji, kamiondžije i radnici obezbeđenja koji vole lov. Iz njene generacije rođene 1981, Mej je bila jedna od dvanaestoro njih koji su se upisali na četvorogodišnje studije, i jedina koja je otišla istočnije od Kolorada. Otišla je tako daleko i uvalila se u dugove samo da bi se vratila nazad i radila za lokalno komu- nalno preduzeće, i to je razdiralo i nju i njene roditelje, iako su oni govorili da radi pravu stvar što prihvata solidnu priliku i počinje da otplaćuje dugove.

Zgrada komunalnog preduzeća, 3B istok, bila je čemerna betonska kocka s uskim vertikalnim prorezima umesto prozora. Unutra, zidovi većine kancelarija bili su od šupljih blokova i sve je bilo ofarbano odvratnom zelenom bojom. Kao da radiš u svlačionici. Ona je bila najmlađa osoba u zgradi, deset godina mlađa od prve sledeće mlade osobe, a čak i oni koji su bili u tridesetim pripadali su drugom veku. Bili su oduševljeni nje- nim kompjuterskim veštinama, iako su one bile uobičajene za sve koje je poznavala. Međutim, njene kolege u komunalnom preduzeću bile su zapanjene. Zvali su je Crna Munja, što je bila bajata aluzija na njenu boju kose, i govorili joj da je čeka *svetla budućnost* u preduzeću ako bude odigrala kako treba. Za samo četiri ili pet godina, rekli su joj, mogla bi da postane šef IT sek- tora čitave podstanice! Bila je veoma ogorčena. Nije otišla na koledž da stekne elitno obrazovanje iz humanističkih nauka u

vrednosti od 234.000 dolara da bi završila na ovakvom poslu. Ali to jeste bio posao, a njoj je trebao novac. Studentski krediti su proždimali njen budžet i trebalo ih je namirivati svakog meseca. Prihvatila je posao i platu, ali je nastavila da traži bolje prilike.

Njen direktni pretpostavljeni bio je čovek koji se zvao Kevin, navodno službenik zadužen za tehnologiju u komunalnom preduzeću, ali koji začudo nije znao ništa o tehnologiji. Znao je o kablovima, razvodnicima; trebalo je da vodi amatersku radio-stanicu u svom podrumu, a ne da nadgleda Mej. Svakog dana, svakog meseca, nosio je istu košulju s kratkim rukavima, istu kravatu boje rđe. Iritirao je sva čula, dah mu je smrdeo na šunku, brkovi su mu bili krzneni i nemirni, kao dve šapice koje izviru ka jugoistoku i jugozapadu iz njegovih raširenih nozdrva.

Sve bi to bilo u redu, sve stvari koje je radio pogrešno, da nije istinski verovao u to da je njoj stalo. Verovao je da je Mej, koja je diplomirala na Karltonu i sanjala o sjajnoj budućnosti, stalo do posla u komunalnom preduzeću za gas i struju. Da bi je zabrinulo ako bi Kevin smatrao da je njeno zalaganje na poslu ispod nivoa. To ju je izluđivalo.

Kad bi je pozvao u kancelariju, zatvorio vrata i naslonio se na čošak stola – bilo je to pravo mučenje. *Da li znaš zašto sam te pozvao?*, pitao bi je, kao saobraćajni policajac kad je zaustavi na auto-putu. Drugi put, zadovoljan nečim što je uradila tog dana, radio bi nešto još gore – *hvalio* bi je. Nazivao ju je svojom *štićenicom*. Voleo je tu reč. Tako bi je predstavio posetiocima, rečima: „Ovo je Mej, moja štíćenica. Većinu vremena je veoma bistra“, a onda bi joj namignuo kao da je on kapetan, a ona prvi oficir broda, kao da su stari znanci s mnogo bučnih avantura iza sebe i zauvek odani jedno drugom. „Ako ne zabrlja, imaće svetlu budućnost ovde.“

Nije mogla to da podnese. Svaki dan na tom poslu, svih osamnaest meseci koliko je tamo radila, pitala se da li bi mogla da zamoli Eni za uslugu. Nije bila od onih koji traže takve stvari,

da ih neko spase, da ih premesti na bolje mesto. To bi bilo moljakanje, navaljivanje – *laktanje*, rekao bi njen otac, što njoj nije bilo usađeno vaspitanjem. Njeni roditelji su bili tihi ljudi koji nisu želeli nikome da smetaju. Tihi i ponositi ljudi, koji ništa ni od koga nisu uzeli.

I Mej je bila takva, ali posao koji je radila napravio je od nje nešto drugo, nekoga ko bi sve uradio samo da ode odatle. Sve je bilo odvratno. Ti zeleni betonski blokovi. Taj konkretni aparat za vodu. Konkretno kartice za ukucavanje. Konkretno *vrednosni sertifikat*, kada neko uradi nešto što se smatra posebnim. A tek radno vreme! Od devet do pet! Sve kao da pripada nekom drugom vremenu, s pravom zaboravljenom vremenu, zbog čega je Mej osećala ne samo da traći svoj život već da čitavo to preduzeće traći život, traći ljudski potencijal i sprečava zemlju da se okreće. Kockica na tom mestu, *njena* kockica, predstavljala je suštinu svega toga. Niske pregrade oko nje, zamišljene da joj pomognu da se koncentriše na posao, bile su obložene jutom, kao da bi je bilo koji drugi materijal dekoncentrisao ili podsećao na daleko uzbudljivije načine da se ispuni dan. I tako je provela osamnaest meseci u kancelariji gde su mislili da je juta jedini materijal koji zaposleni treba da gledaju, svaki dan po ceo dan. Ona gruba juta, manje fine vrste. Juta kupljena na veliko, sirotinjska juta, jeftina juta. Bože dragi, pomislila je kad je napustila to mesto i kad se zaklela da nikada više neće videti ni dodirnuti takav materijal, ma ni znati za njega.

I nije očekivala da će ga ponovo videti. Koliko često se čovek sreće s jutom ako ne živi u 19. veku i ne posećuje bakalnice u 19. veku? Mej je pretpostavila da se više nikada neće s njom susresti, ali evo je, svuda oko nje, na njenom novom radnom mestu u *Krugu*, i dok je gledala u nju i osećala njen plesniv miris, oči joj se napuniše suzama. „Jebena juta“, promrmljala je tiho.

Iza sebe je čula uzdah, a zatim je neko rekao: „Sad mislim da ovo nije bilo tako dobra ideja.“

Mej se okrenula i zatekla Eni, koja se podbočila rukama stisnutim u pesnice. Ličila je na dete koje se duri. „Jebena juta“, reče Eni, imitirajući način na koji je Mej pućila usne, a onda puče od smeha. Kad je prestala, uspela je da kaže: „Ovo je neverovatno. Hvala ti mnogo, Mej. Zнала sam da će ti biti grozno, samo sam želela da vidim koliko grozno. Izvini što sam te skoro rasplakala. Pobogu.“

Mej sad pogleda Renatu, koja je digla ruke kao da se predaje. „Ovo nije bila moja ideja!“, rekla je. „Eni me je naterala! Nemoj me mrzeti.“

Eni uzdahnu zadovoljno. „Bukvalno sve u ovoj kockici morala sam da *kupim* u *Volmartu*. I kompjuter! Trebalo mi je milion godina da to pronađem preko interneta. Mislila sam da donesemo ovakve stvari iz podruma ili nekog takvog mesta, ali iskreno, mi nemamo ništa toliko staro i ružno u čitavom kampusu. Bože, da si samo mogla da vidiš svoje lice.“

Mej oseti kako joj srce lupa. „Ti si luda.“

Eni je krenula da glumi zbuñjenost. „Ja? Nisam luda. Neverovatna sam.“

„Ne mogu da verujem da si se toliko iscimala samo da bi mene uznemirila.“

„Pa jesam. Tako sam stigla do pozicije na kojoj sam sad. Sve se svodi na planiranje i ispunjavanje obaveza.“ Pogledala je Mej, namignuvši kao prodavac i s lakoćom je nasmejavši. Eni je lujka. „Aj'mo sad. Hoću da te sprovedem da vidiš sve.“

Dok je išla za njom, Mej je morala da se podseti da Eni nije uvek bila viši rukovodilac u kompaniji kao što je *Krug*. Postojao je period, pre samo četiri godine, kada je Eni bila student na koledžu i kada je nosila donji deo muške flanelne pidžame na časove, na večeru, na neobavezne sastanke s momcima. Eni je bila, kako ju je nazvao jedan od njenih momaka, a bilo

ih je mnogo, uvek vernih, uvek pristojnih, *blenta*. Ali ona je sebi mogla to da dozvoli. Dolazila je iz porodice bogate generacijama unazad, i bila je veoma slatka, s jamicama na obrazima i dugim trepavicama, i kosom tako plavom da je mogla biti samo prirodna. Svi su je znali kao živahnu osobu, činilo se da nije dozvoljavala da je išta uznemiri na duže od nekoliko minuta. Ali je bila i *blenta*. Onako krakata, opasno je mlatarala rukama kad priča, često zbrda-zdola, ponekad o bizarnim stvarima, i imala je čudne pasije – pećine, parfeme iz domaće radinosti i *doo-wop* muziku. Ostala je u prijateljskim odnosima sa svim svojim bivšim, sa svim vezama za jednu noć, sa svakim profesorom (sve ih je lično poznavala i slala im poklone). Bila je uključena, ili ih vodila, u većinu ili gotovo sve klubove i inicijative na koledžu, a uz to je nalazila vreme da se posveti studijama – zapravo svemu – dok bi istovremeno na svakoj žurki ona bila ta koja će se prva izblamirati kako bi se ostali opustili, ali i poslednja koja zabavu napušta. Jedino racionalno objašnjenje za sve to bilo bi da nikad ne spava, ali to prosto nije bio slučaj. Uživala je u spavanju, osam do deset sati dnevno, i mogla je da spava bilo gde – tokom trominutne vožnje kolima, u prljavom separeu u kafeteriji izvan kampusa, na bilo čijem kauču, u bilo koje doba.

Mej je to znala iz prve ruke, pošto je bila neka vrsta Eninog šofera na dugim vožnjama kroz Minesotu, Viskonsin i Ajovu, gde su išle na bezbrojna, uglavnom beznačajna takmičenja u krosu. Mej je dobila delimičnu stipendiju za Karlton zbog trčanja. Tako je i upoznala Eni, koja je bila dobra bez mnogo uloženog truda, dve godine starija i samo na mahove zainteresovana da li će ona, ili njen tim, pobediti ili izgubiti. Jednom bi Eni bila potpuno posvećena, provocirala bi protivnike, rugala se njihovim dresovima i rezultatima na prijemnom za koledž, a drugi put bi bila potpuno nezainteresovana za rezultat, ali sva srećna što je uopšte krenula s njima. U tim dugim vožnjama u

njenim kolima – više je volela da Mej vozi – Eni bi gurnula bose noge kroz prozor i mudrovala o predelima kroz koje bi prolazili. Satima bi nagađala šta se dešava u spavaćoj sobi njihovih trenera, bračnog para s istovetnim, skoro vojničkim frizurama. Mej se smejala svemu što je Eni izgovarala, a što joj je skretalo misli s atletskih mitinga, gde je ona, za razliku od Eni, morala da pobeđi ili se barem dobro plasira kako bi opravdala delimičnu stipendiju koju je dobila od koledža. Stigle bi svaki put nekoliko minuta pre početka takmičenja, a Eni bi zaboravila u kojoj trci treba da trči, i nije znala da li uopšte želi to da radi.

I kako je onda moguće da taj vetropir, ta zamlata, koja i dalje u džepu nosi parčence svog omiljenog čebeta iz detinjstva, toliko brzo napreduje do visokog položaja u kompaniji *Krug*? Bila je među četrdeset ključnih ljudi u kompaniji – četrdeset odabranih – učestvovala je u pravljenju tajnih planova i imala pristup svim podacima. Kako je uspela da progura Mej bez imalo muke? I sve je to sredila nekoliko nedelja nakon što je Mej progutala ponos i konačno je zamolila da joj pomogne. Sve je to govorilo o snazi njene volje, nekakvom tajnovitom i suštinskom osećanju sudbine. Gledano spolja, nije je krasila nikakva posebna ambicija, ali Mej je bila sigurna da je u njenoj ličnosti bilo nečeg što ju je dovelo na ovu poziciju nezavisno od toga odakle je potekla. Da je odrasla i u sibirskoj tundri, da je rođena slepa u pastirskoj porodici, opet bi stigla dovede.

„Hvala ti, Eni“, čula je sebe kako izgovara.

Prošetale su pored nekoliko prostorija za konferencije i foajea, zatim su prošle kroz novu galeriju kompanije, gde je visilo nekoliko Baskijatovih slika, upravo otkupljenih od muzeja u Majamiju koji je bio na ivici bankrota.

„Ma nema veze“, reče Eni. „I baš mi je žao što si u Odeljenju za korisničko iskustvo. Znam da to zvuči bez veze, ali moraš znati da je većina onih koji se danas nalaze na visokim pozicijama tu počela. Veruješ mi?“

„Da.“

„Dobro, pošto je to istina.“

Napustile su galeriju i ušle u kafeteriju na drugom spratu – „Staklena kantina. Znam, ime zvuči grozno“, rekla je Eni – prostorija je bila osmišljena tako da ljudi jedu na devet različitih nivoa, a svi zidovi i podovi bili su od stakla. Na prvi pogled, izgledalo je kao da stotinu ljudi jede plutajući u vazduhu.

Prošle su kroz Sobu za zajam, gde svi zaposleni mogu da pozajme bilo šta, od bicikala i teleskopa do zmajeva i paraglajdera. Zatim su ušle u akvarijum, projekat koji je pokrenuo jedan od osnivača kompanije. Stajale su ispred ekrana njihove visine, na kome se videla meduza, spora i nalik duhu. Dizala se i padala a da nije imala neku vidljivu putanju ili razlog za kretanje.

„Posmatraču kako radiš“, rekla je Eni, „svaki put kada budeš uradila nešto sjajno, postaraću se da svi znaju za to, kako ne bi morala predugo da ostaneš tamo. Ljudi ovde brzo napreduju, a kao što znaš, mi volimo da postavimo na više položaje ljude iz same kompanije. Zato samo radi dobro svoj posao i nemoj da talasaš, i biće iznenađena kako ćeš brzo napustiti Odeljenje za korisničko iskustvo i uleteti u neki zanimljiviji sektor.“

Mej je pogledala Eni u oči, sjajne od svetlosti akvarijuma. „Nemoj da brineš. Srećna sam što radim bilo gde u ovoj firmi.“

„Bolje na dnu lestvice uz koju želiš da se popneš, nego u sredini lestvice na koju ne želiš, zar ne? Na nekoj usranoj lestvici od govana?“

Mej se nasmeja. Šokantno je kad tako slatko lice izgovara takve vulgarnosti. „Da li si uvek ovoliko psovala? Ne sećam se takve.“

„Radim to kad sam umorna, znači – stalno.“

„A bila si tako prijatna devojka.“

„Izvini. Jebiga, Mej, izvini! Jebô te bog, Mej! Okej, ajde da vidimo još stvari. Kućica za pse!“

„Da li ćemo danas uopšte raditi?“, pitala je Mej.

„Raditi? Ovo *jeste* rad. Ovo ti je zadatak koji ti daju prvog dana: upoznaješ se s prostorom, s ljudima, prilagođavaš se. Znaš kako izgleda kada u kući postavljaš parket od punog drveta.“

„Ne, ne znam.“

„E pa, kad to budeš radila, prvo treba da pustiš parket da odleži u kući deset dana kako bi se drvo naviklo. A onda postavljaš parket.“

„Po toj analogiji, ja sam parket?“

„Ti si parket.“

„I onda ćete me postaviti.“

„Da, postavimo te. Zakucaćemo te s deset hiljada malih eksera. To će ti se svideti.“

Posetile su kućicu za pse, koju je smislila Eni. Njen pas, Doktor Kinsmen, nedavno je uginuo, ali je ovde proveo nekoliko srećnih godina, uvek u blizini svoje vlasnice. Umesto da ostavljaju svoje pse kod kuće, zaposleni sada mogu da dovedu ljubimce ovde, da budu okruženi ljudima i drugim psima. Tu će im uvek biti pružena nega i nikada neće biti sami. To je bila njena logika, koju su svi brzo prihvatili, i sada su to smatrali vizionarskim rešenjem. A onda su videle noćni klub – koji su ljudi po danu često koristili za nešto što se zove „ekstatičan ples“, sjajan način vežbanja, rekla je Eni. Potom su obišle veliki amfiteatar napolju i mali unutar zgrade – i kad su sve to videle, ručale su u prostranoj kantini na prvom spratu, gde je u uglu na maloj bini stajao čovek i svirao gitaru. Podsećao je na starog kantautora koga su slušali Mejini roditelji.

„Je l' to...?“

„Jeste“, reče Eni, ne zaustavljajući se. „Ovde se svakodnevno organizuju nastupi. Muzičari, komičari, pisci. To je Bejljev omiljeni projekat, da ih dovede ovamo kako bi ih ljudi videli, pogotovu kad znamo kako im je teško da uspeju.“

„Znala sam da dolaze ponekad, ali ti kažeš da dolaze svaki dan?“

„Zakazujemo njihove nastupe godinu dana unapred. Dešava se da ponekog odbijemo.“

Kantautor je pevao strastveno, glava mu je bila nagnuta u stranu, kosa mu je zaklanjala oči, grozničavo je prebirao prstima po žicama, ali većina ljudi u kantini uopšte nije obraćala pažnju na njega.

„Ne mogu da zamislim koliki je budžet za to“, reče Mej.

„O bože, pa *ne plaćamo* ih. Čekaj, treba da se upoznaš s ovim momkom.“

Eni zaustavi čoveka po imenu Vipul, koji će, kako je Eni objasnila, promeniti koncept televizije, medija koji je više od svih ostalih ostao zaglavljen u 20. veku.

„Ma kakvi, u 19. veku“, rekao je. I pored blagog indijskog akcenta, njegov engleski je zvučao tačno i otmeno. „To je poslednje mesto koje potrošačima nikada nije omogućilo da dobiju ono što žele. To je poslednji ostatak feudalnog ugovora između autora i gledaoca. Nećemo više biti vazali!“, reče on, izvinjavajući se što mora da ide.

„Ovaj lik funkcioniše na potpuno drugačijem nivou“, reče Eni, dok su se probijale kroz kantu. Zaustavile su se kod još pet ili šest stolova, gde se Mej upoznala s fascinantnim ljudima. Eni je smatrala da svi oni rade na nečemu što će *uzdrmati svet* ili *promeniti živote* ili je *pedeset godina od onoga što ljudi sada rade*. Opseg delovanja tih ljudi bio je zapanjujući. Srele su se s dve žene koje su radile na istraživačkoj ronilici koja će razotkriti sve misterije Marijanskog rova. „Mapiraće ga kao da je to Menhetn“, reče Eni, dok su žene odobravale njeno preterivanje. Zatim su se zaustavile kod stola za kojim su trojica mladića gledala u ekran, ugrađen u sto, na kome su bili prikazani 3D crteži nove vrste jeftinih stambenih kompleksa, koje je moguće prilagoditi potrebama zemalja u razvoju.

Eni zgrabi Mej za ruku i povuče je ka izlazu. „Sada ćemo razgledati Oker biblioteku. Da li si čula za nju?“

Mej nije čula za nju, ali nije želela to da prizna.

Eni joj uputi zaverenički pogled. „Tebi nije dozvoljeno da ulaziš tamo, ali ja sam odlučila da te ipak uvedem.“

Ušle su u lift od pleksiglasa i neona, koji ih je popeo duž atrijuma. Dok su se uspinjale, Mej je mogla da vidi svaki od pet spratova i svaku kancelariju.

„Ne shvatam kako ovo ne ugrožava profit kompanije“, reče Mej.

„Oh, bože, ni ja to ne znam. Ali ovde se ne radi samo o novcu, nadam se da to znaš. Imamo dovoljno prihoda da možemo da podržimo različite strasti članova zajednice. Oni momci koji su radili na projektu održivog stanovanja bili su programeri, a neki od njih su studirali arhitekturu. Napravili su projekat, a Veće mudraca je potpuno odlepilo za tim. Pogotovu Bejli. On prosto obožava da podstiče radoznalost kod pametnih ljudi. A njegova biblioteka je suluda. Ovo je taj sprat.“

Izašle su iz lifta u dugačak hodnik, obložen tamnim trešnjevim i orahovim drvetom, s nizom zbijenih lusterata koji su davali svetlost umirujuće boje ćilibara.

„Stara škola“, primetila je Mej.

„Znaš kakav je Bejli? On voli ovo prastaro sranje. Mahagoni, gvožđe, vitraži. To je njegova estetika. Što se tiče uređenja ostalih zgrada, uvek ga nadglasaju, ali ovde je sve urađeno kako je on hteo. Pogledaj ovo.“

Eni se zaustavila ispred ogromne slike, portreta trojice Mudraca. „Grozno, zar ne?“, rekla je.

Slika je izgledala nezgrapno, mogao ju je naslikati neki gimnazijalac. Trojica ljudi prikazani tako da su formirali oblik piramide. Bili su to osnivači kompanije, svaki od njih u prepoznatljivoj odeći, s karikaturnim izrazom lica koji je opisivao njegovu ličnost: Taj Gospodinov, vizionar i čudo od deteta u *Krugu*, nosio je obične naočare i ogromnu duksericu, gledao je ulevo, s osmehom na licu; činilo se kao da uživa u nečemu,

sam sa sobom, priključen na neku daleku frekvenciju. Ljudi su govorili da ima nedijagnosticiran Aspergerov sindrom, a slika kao da je isticala tu tvrdnju. Tamne, neuredne kose, s licem bez ijedne bore, izgledao je kao da nema više od dvadeset pet godina.

„Taj izgleda kao da ga je baš briga za sve, je l' da?“, reče Eni. „Ali to je nemoguće. Niko od nas ne bi bio ovde da on nije istovremeno i jebeno dobar menadžer. Objasniću ti kako stvari funkcionišu. Uskoro ćeš uznapredovati, pa ću ti sve ispričati.“

Taj, pravo ime Tajler Aleksandar Gospodinov, bio je prvi Mudrac, Eni je objasnila, i svi su ga uvek zvali Taj.

„Znam to“, reče Mej.

„Nemoj da me prekidaš. Držim ti istu govoranciju koju sam morala da održim glavešinama države.“

„Okej.“

Eni je nastavila.

Taj je shvatio da je u najboljem slučaju socijalno neprilagođen, a u najgorem da se katastrofalno snalazi u međuljudskim odnosima. Zato je, šest meseci pre nego što će kompanija izaći na berzu, doneo veoma mudru i isplativu odluku: zaposlio je drugu dvojicu Mudraca, Imona Bejlja i Toma Stentona. Ovaj potez je umirio uplašene investitore i na kraju tri puta povećao cenu kompanije na berzi. S izlaskom na berzu kompanija je prikupila tri milijarde dolara, što je bila dotad nečuvena, ali ne i neočekivana suma, a pošto se rešio brige o novcu, sa Stentonom i Bejljem na čelu kompanije, Taj je bio slobodan da otpluta, da se sakrije, da nestane. Kako su meseci prolazili, sve manje i manje su ga viđali u kampusu i u medijima. Postao je još povučeniiji, a fama koja se oko njega stvorila, namerno ili ne, samo je rasla. Ljudi koji su posmatrali *Krug* pitali su se: *Gde je Taj i šta li sad smeru?* Planovi su držani u tajnosti do trenutka kada bi bili objavljeni, a sa svakom sledećom inovacijom stvorenom u *Krugu* bivalo je manje jasno šta je od toga poteklo od Taja lično,

a šta je bilo proizvod sve veće grupe pronalazača, najboljih na svetu, koji su sada bili pod okriljem kompanije.

Većina onih koji su posmatrali sa strane pretpostavljali su da je on i dalje uključen u rad kompanije, a neki su tvrdili da se njegova ruka, njegova sposobnost da stvori elegantna globalna rešenja s mogućnošću beskonačne skalabilnosti vide na svakom većem pronalasku u *Krugu*. Osnovao je kompaniju godinu dana nakon prve godine fakulteta, bez ikakvog iskustva u biznisu i postavljenih ciljeva. „Zvali smo ga Nijagara“, izjavio je njegov cimer u jednom od prvih tekstova o njemu. „Ideje su mu samo nadolazile, u glavi ih je imao milion, nadirale su svakog sekunda svakoga dana, bez kraja i konca.“

Taj je smislio prvobitan sistem, Jedinstveni operativni sistem, koji je spojio sve što je dotad na internetu bilo odvojeno i neuredno – profili korisnika na društvenim mrežama, njihovi sistemi plaćanja, njihove različite šifre, imejl nalozi, korisnička imena, omiljeni sajtovi, svi mogući alati i načini na koje se iskazuju interesovanja. Dotadašnji način – nova transakcija, novi sistem za svaki sajt, za svaku onlajn kupovinu – podsećao je na korišćenje različitih automobila kako bi se obavio svaki od ovih zadataka. „Ne treba vam osamdeset sedam različitih vozila“, rekao je kasnije kad je njegov sistem osvojio internet i ceo svet.

Umesto toga, on je sve potrebe i alatke korisnika stavio u jedan lonac i izmislio BašTi – jedan nalog, jedan identitet, jedna šifra, jedan sistem plaćanja za svaku osobu. Nije bilo više šifri, ni višestrukih identiteta. Vaš uređaj je znao ko ste i samo jedan vaš identitet – BašTi, nepromenljiv i neprobojan – bila je osoba koja plaća, pretplaćuje se, odgovara, pregleda i komentariše, posmatra i biva posmatrana. Morali ste da koristite svoje pravo ime, koje je bilo vezano za kreditne kartice, banku, pa je i kupovina bilo čega bila jednostavna. Jedno dugme na mreži do kraja života.